

כברין דנרד אלומות של עצי בשמים.

אדהכי נשבא זיקא בינתיים נשבה הרוח. **אמר רבי שמעון בן חלפתא: כמה כברין דנרד מגיע למרי דיכי** לבעל הרוח הזה! (96)

שנינו במשנה: מקום שנהגו לזון יזון, לספק במתיקה יספק. **הכל כמנהג המדינה.**

והוינן בה: **"הכל", לאתויי מאי?** מה באה המשנה לרבות בתיבת "הכל", שהוא לשון ריבוי?

ומשנינן: **לאתויי: באתרא דנהיגי מברך ריפתא ומשתה אנפקא.** המשנה באה לומר שאם מנהג המקום שהפועלים אוכלים לחם ושותים מכלי המכיל רביעית ["אנפקא"] לפני שמתחילים לעבוד, **דאי אמר להו, שאם בעל הבית יאמר להם: קדימו ואייתי לבו הקדימו לבוא בעלות השחר, ואז אתן לכם לאכול, כדי שתסיימו את אכילתכם לפני הנץ החמה, ולא על חשבון הזמן של העבודה, המתחיל בהנץ החמה, אמרו לו, הם יכולים לומר לו: לא כל כמינך!** אינך יכול לחייב אותנו להשכים מעלות השחר ולאכול לפני הנץ החמה, אלא אתה חייב לתת לנו אוכל בנץ החמה, שהוא תחילת זמן העבודה, ורק אחר כך נתחיל לעבוד. (97)

שנינו במשנה: **מעשה ברבן יוחנן בן מתיא, שאמר לבנו: צא ושכור לנו פועלין.** הלך ופסק להם מזונות. וכשבא אצל אביו אמר לו: בני אפילו אם אתה עושה להם כסעודת שלמה בשעתו לא יצאת ידי חובתך עמהן.

והוינן בה: **מעשה לפתור?**! והרי המעשה הזה שהביאה המשנה סותר את מה שנאמר לפני כן שלענין המזונות שבעל הבית חייב לפועליו, הכל כמנהג המדינה. ואילו המעשה היה שאמר לבנו שאפילו כסעודת שלמה בשעתו לא די?

ומתריצין: **הפורי מחסרא, חסר כאן קטע במשנה, והכי קתני:** אמנם בדרך כלל הולכים לפי המנהג.

אך, **ואם פסק להן מזונות, אם הבעל הבית או שלוחו הבטיח לפועליו מזונות במפורש, על אף שהוא חייב בהם מבלי שיתחייב מפורשות לתת להם, מצד המנהג, הרי ריבה ב-19 להן, הוא התכוון לתת להם יותר מהמנהג המקובל.**

ומביאה המשנה ראייה לכך: **ומעשה נמי ברבי יוחנן בן מתיא, שאמר לבנו: צא שכור לנו פועלים! הלך ופסק להן מזונות. וכשבא אצל אביו, אמר לו: בני! הואיל ופסקת להם מזונות למרות שלא היית צריך**

לזה. תוס' ד"ה רבי.

96. הכוונה כי דברי תורה נמשלו לבשמים וכמו שאמרו חז"ל שבמתן תורה נתמלא כל העולם בשמים [שבת פח ב]. ולכן אמר שעתה שהביא לי הקדוש ברוך הוא רוח טובה שעל ידי כן אני יכול לעסוק בתורה בישוב הדעת, כמה חידושי תורה אני צריך לומר לכבודו יתברך בן יהוידע.

97. על פי פירוש ראשון שבתוס'. ועוד הביאו גירסא אחרת "דאי אמר להו קדימו ואתי בתרייכו" שאם היה המנהג שבעל הבית נותן לפועליו ארוחת בוקר בביתו קודם שיצאו למלאכתם. ואמר להם בעל הבית שלא ימתינו עד שהאוכל יהיה מוכן אלא יצאו עתה לשדה והוא יהיה להם שם את ארוחתם. יכולים הם

מאי טעמא?

משום שזו סבורה: שמא אצלי סועד היום.
וזו סבורה [שמא] אצלי סועד היום.

ואילו גבי אברהם כתיב [בראשית יח ז]
"ואל הבקר רץ אברהם ויקח בן בקר רך
וטוב".

ואמר רב יהודה אמר רב: שהכין למלאכים
שלשה עגלים, שהרי "בן בקר" – אחד.
"רך" – שנים. "וטוב" – שלשה.⁽⁹⁸⁾

הרי שסעודתו של שלמה היתה גדולה
בהרבה מזו של אברהם אבינו?

ומשנינן: התם אצל אברהם אמנם היה רק
תלתא תורי שלשה שוורים, אך זה היה רק
לתלתא גברי לשלשה אנשים בלבד, ואילו
הכא, אצל שלמה המלך, היתה הסעודה
צריכה להספיק לכל ישראל ויהודה.

דכתיב [שם ד כ] "יהודה וישראל רבים
כחול אשר על הים לרב, אוכלים ושותים
ושמחים".

כך שביחס לכל אחד ואחד מהסועדים, היתה
סעודתו של אברהם אבינו אכן גדולה מזו
של שלמה המלך.⁽⁹⁹⁾

"ויהי לי שור" בפרשת וישלח שרש"י מפרש שם
שאדם אומר על הרבה שוורים "שור". לכן
הביאה הגמרא מרב יהודה אמר רב שהיו רק
שלשה בני בקר. מהרש"א.

99. התורת חיים מקשה למה אומרת המשנה
"שהם בני אברהם יצחק ויעקב" שהרי רק אצל

לעשות כן, ולא פסקת להם מידה, לכן אפילו
אתה עושה להן כסעודת שלמה בשעתו, לא
יצאת ידי חובתך עמהן. לפי שהן בני
אברהם יצחק ויעקב. וסעודתו של אברהם
אבינו היתה יותר גדולה מסעודת שלמה
בשעתו.

והוינן בה: למימרא, דסעודתא דאברהם
אבינו עדיפא מדשלמה, וכי סעודתו של
אברהם אבינו היתה יותר גדולה מזו של
שלמה המלך!?

והכתיב בספר מלכים [א ה ב] "ויהי לחם
שלמה ליום אחד, שלשים כור סולת וששים
כור קמח, עשרה בקר בריאים [פטומים
מהאבוס] ועשרה בקר רעי [רועים במרעה]
ומאה צאן. לבר מאיל צבי ויחמור
וברבורים אבוסים".

ואמר גוריון בן אסטיון משמיה דרב: הקמח
והסולת הללו אינם רק לעמילן של טבחים
לעשות מהם עיסה לכסות בה את פי הקדירה
כדי שתשאב את הזוהמה של התבשיל.

ורבי יצחק אמר: הבקר והצאן הללו הם רק
לציקי קדירה [להכנת מאכל ששמו ציקי
קדירה].

ואמר רבי יצחק: אלף נשים היו לשלמה
המלך, כל אחת ואחת עשתה לו בביתה כך
הכינה לו את כל המאכלים הללו בביתה.

לסרב ולומר שהם רוצים עתה לאכול בכיתו.
תוס' ד"ה דאי.

98. לכאורה בלא רב יהודה אמר רב היה קשה
יותר שהיה משמע רק בן בקר אחד? אלא שלולי
דברי רב יהודה אמר רב היה אפשר לפרש שהיו
הרבה שוורים וב"ב בק"ר היינו מין בן בקר, כמו

מביאין תור ממרעיתו בדלא אניס, מביאים שור שלא עשה מלאכה, מהמרעה. ותרנגולת מאשפתה בדלא אניסה, שלא טרחה בגידול אפרוחים. ורק אותם אובסים. (102)

אמר רבי יוחנן: מובחר שבכהמות — שור.

מובחר שבעיפות — תרנגול.

אמר אמימר: הפירוש על "ברבורים אבוסים" — זגתא אוכמתא תרנגולת

ומבארת הגמרא עתה את הפסוק דלעיל של סעודת שלמה המלך.

מאי "ברבורים אבוסים"?

אמר רב: תרנגולים שאובסים אותם בעל כרחו, שדוחפים להם את האוכל בפה בכל. (100)

ושמואל אמר: שאבוסים ועומדים מאליהם. תרנגולים שהתפטמו מאליהם. (101)

ורבי יוחנן אמר: כשאובסין שור או תרנגול,

100. רב ושמואל הולכים לשיטתם שנחלקו במסכת חולין [נג א] אם חוששין לספק דרוסה. שהרי בעוף שמלעיטין אותו בעל כרחו כתבו הפוסקים שיש חשש שמא ניקב הושט. ומבואר שם בגמרא [מג ב] לגבי ישב לו קוץ בושט ויש חשש שמא ניקב הושט שהדבר תלוי אם חוששין לספק דרוסה או לא. ונמצא שרב שאינו חושש לספק דרוסה מכשיר עוף שאובסין אותו בעל כרחו ושמואל חושש לספק דרוסה אוסר עוף שאבוס בעל כרחו. ועל כן הוא מפרש שאבוסין ועומדין מאליהן. מעיני החכמה.

101. שמואל מודה שתרגולין שמפטמים אותם בעל כרחם שמנים יותר כפי שנראה מן המציאות אלא שלענין בריאות למאכל אדם עדיף תרנגולים שאבוסין מאליהן שהרי שמואל היה רופא. מהרש"א.

102. רבי יוחנן משמע לו שאבוסים שנאמר בסוף הפסוק עולה גם על הבקר שגם הם היו אבוסים. ולגבי מלת "אבוסים" סובר רבי יוחנן שביאורו כרב או כשמואל, ובא רק להוסיף שאין אובסין אלא שור ותרנגולת דלא אניסא. מהרש"א.

אברהם מצינו שהיתה סעודתו גדולה. ועוד שגם מאברהם אין ראייה שהרי לא מצינו שהיה עושה סעודות גדולות לאנשי ביתו אלא רק לאורחים מפני הכבוד. ואין לומר שהפועלים הם כאורחים שאם כן מה השייכות שהם בני אברהם שהרי אברהם נדמו לו המלאכים כערביים ובכל זאת עשה להם סעודה גדולה ולא מפני שהם בניו. והיה צריך לומר שלא יצאת ידי חובתך לפי שאנו בני אברהם שעשה סעודה גדולה לאורחיו?

וביאר שמה שאמר "שהם בני אברהם יצחק ויעקב" אין הכוונה לסעודה שעשה אברהם למלאכים אלא שהם בני אברהם יצחק ויעקב שנתברכו מפי השכינה בעושר וכבוד וגדולה, וכל אחד היה גדול בדורו. ואם כן מן הסתם היו סעודותיהם שבכל יום גדולות משל שלמה. והגמרא שואלת שבשלמא יצחק ויעקב אפשר לומר כן אבל אברהם הרי מצינו שאפילו בשעה שהכניס אורחים לא עשה סעודה כל כך גדולה? ומתרצת הגמרא שלפי ערך כל אחד מהסועדים היתה סעודת אברהם גדולה משל שלמה. וכן סעודותיהם של יצחק ויעקב כיון שברכתם וגדולתם היה יותר משל שלמה מן הסתם גם סעודותיהם היו יותר גדולות משל שלמה.

בן הבקר אלא נדרשת בפני עצמה, כך "רך" נדרשת בפני עצמה, לומר שהיה בן בקר שלישי. (104)

מחיוב רבה בר עולא. ואיתמא רב הושעיא. ואיתמא רב נתן ברבי הושעיא: נאמר "ויתן אל הנער. וימחר לעשות אותו" בלשון יחיד, משמע שהיה רק בן בקר אחד בלבד!

ומשנינן: כל חד וחד, יהביה לנער חד. כוונת הכתוב לומר, שכל בן בקר נתן לנער אחר. ולעולם היו שלשה בני בקר.

ומקשינן: הרי נאמר "ויקח המאה וחלב ובן הבקר אשר עשה ויתן לפניהם". משמע שהיה רק בן בקר אחד!

ומשנינן: דקמא קמא דמטיא, אייתי לקמייהו. אברהם אבינו הביא אותם אחד אחד, כל אחד כשנגמר בישולו.

והוינן בה: ולמה לי תלתא? תסוגי בחד! מדוע באמת היה צריך אברהם אבינו להכין להם שלשה בני בקר, ולא הסתפק באחד בלבד?

ומשנינן: אמר רב חנן בר רבא: כדי להאכילן שלש לשונות בחרדל, שהוא מעדן מלכים ושרים.

אמר רבי תנחום בר חנילאי: לעולם אל ישנה אדם מן המנהג! שחרי משה עלה למרום ולא אכל לחם. ומלאכי השרת ירדו

שחורה בי בטניתא, בעלת כרס (103) דמשתכחא ביני עצרי, המסתובבת בין הגיתות [מקום שדורכים שם ענבים ליין], ואוכלת חרצני ענבים, דלא מציא פסיא קניא, ואינה יכולה לפסוע אפילו כמלא קנה, מרוב שומנה.

ומבאר עתה הגמרא את הפסוקים בתחילת פרשת וירא:

"ואל הבקר רץ אברהם ויקח בן בקר רך וטוב" —

אמר רב יהודה אמר רב: "בן בקר" — אחד. "רך" — שנים. "וטוב" — שלשה.

והוינן בה: ואימא, היה רק בן בקר חד אחד בלבד. ומה שכתוב "רך וטוב", היינו כדאמרי אינשי: רכיך וטב. שהיה בן הבקר עצמו רך וטוב?

ומתצינן: אם כן, לכתוב "רך טוב" בלי וי"ו, מאי "וטוב"?

שמע מינה: לדרשה, לדרוש מיתור הוי"ו, שהיה בן בקר נוסף.

והוינן בה: אימא תרי, היו רק שנים, שהרי יש לנו רק ייתור אחד?

ומתצינן: מד"טוב" לדרשה, "רך" נמי לדרשה. כשם שתיבת "וטוב" אינה עולה על

ובעיון יעקב מבאר שהרי הגמרא שואלת לקמן למה היה צריך להביא שלשה עגלים ומתרצת כדי להאכילן שלש לשונות בחרדל. ואם היו רק שנים שוב יקשה למה לא הסתפק באחד בלבד ועל כרחך שהיו שלשה לכל אחד לשון בחרדל.

103. פירוש אחר: "בי פטניתא", המתפטמת בבית.

104. שהרי שוב אי אפשר לפרש "כדאמרי אינשי" כי לא רגילים לומר רך לבד רק רך וטוב. ועל כרחך שהוא בא לדרשה. מהרש"א.

"ואברהם הולך עמם לשלחם", לכן 'וה' הולך לפניהם יומם".

"ויקח נא מעט מים" על ידי שליח, לכן אמר הקדוש ברוך הוא למשה "והכית בצור, ויצאו ממנו מים, ושתה העם". שנתן להם מים על ידי שליח.

ופליגא דרבי חמא בר חנינא. רב יהודה אמר רב חולק על רבי חמא בר חנינא, לפי שהוא דורש באופן אחר את השכר שקיבלו ישראל עבור מעשיו של אברהם אבינו.

דאמר רבי חמא ברבי חנינא: וכן תנא דבי רבי ישמעאל: בשכר שלשה זכו לשלשה:

א. בשכר חמאה וחלב, זכו למן.

ב. בשכר "והוא עומד עליהם", זכו לעמוד הענן, שעומד עליהם תמיד, כמו שנאמר "ועננך עומד עליהם" [ובזה נחלק על רב יהודה אמר רב, שאמר בשכר זה זכו ל"הנני עומד לפניך שם על הצור"].

למטה אצל אברהם, ואכלו לחם. (105)

ומקשינן: "ואכלו", סלקא דעתך? וכי המלאכים אכלו?

ומשינן: אלא אימא: נראו (106) כמי שאכלו ושתו. (107)

אמר רב יהודה אמר רב: כל מה שעשה אברהם למלאכי השרת בעצמו, עשה הקדוש ברוך הוא לבניו בעצמו. וכל מה שעשה אברהם על ידי שליח, עשה הקדוש ברוך הוא לבניו על ידי שליח.

ומבאר רב יהודה אמר רב: כתיב "ואל הבקר רץ אברהם", רץ בעצמו, לכן "ורוח נסע מאת ה', ויגזו שלים מן היס", שהקדוש ברוך הוא בעצמו הפריח להם את הבשר. (108)

"ויקח חמאה וחלב", לכן "הנני ממטיר לכם לחם מן השמים". (109)

"והוא עומד עליהם תחת העץ", לכן "הנני עומד לפניך שם על הצור".

108. השכר הוא מעין המעשה, ששניהם בשר. וכן "ויקח חמאה וחלב" היה השכר המן שהוא מעין החלב כמו שדרשו ביומא [עה א] על הפסוק "והיה טעמו כטעם לשד השמן" מה שד זה תינוק תינוק טועם בה כמה טעמים, אף המן כל זמן שישאל אוכלין אותו מוצאין בו כמה טעמים. מהרש"א.

109. בפרשת דרכים [כא] הקשה שהרי אמרו במסכת תענית [ב ב] שמפתח של פרנסה לא נמסר לשליח אלא הוא בידו של הקדוש ברוך הוא עצמו. והמן הוא פרנסה. ואם כן איך אומרת כאן הגמרא שבגלל אברהם קיבלו ישראל את

105. מה שהקדים המעשה של משה שהיה לאחר המעשה של המלאכים, משום שלולי המעשה של משה שלא אכל לחם למעלה לא היינו יודעים שהמלאכים אינם אוכלים לחם למעלה. מהרש"א.

106. תוס' הביאו מסדר אליהו רבה שחולקין על הגמרא שלנו שאכלו ושתו ממש מפנחי כבודו של אברהם אבינו. תוס' ד"ה נראין.

107. השתיה אינה מפורשת בפסוק אלא שסומך על מה שנאמר לקמן ששיגר לה כוס של ברכה משמע ששתו שהרי המברך צריך שיטעום. מעיני החכמה.

אמר רבי חמא ברבי חנינא: אותו היום שבאו המלאכים, יום שלישי של מילה של אברהם היה, שאז הוא חולה ביותר.

ובא הקדוש ברוך הוא לשאול בשלום אברהם. הוציא הקדוש ברוך הוא חמה מנרתיקה שהשמש תזרח בחזקה, ועוברי דרכים לא יהיו מצויים, כדי שלא יטריח אותו צדיק באורחים, בעודו חולה. וזה הביאור של "כחום היום".

שדריה לאליעזר למיפק לברא. שלח אברהם את אליעזר עבדו לראות בחוץ אם יש עוברי דרכים.

נפק, ולא אשכח. הוא יצא ולא מצא עוברי דרכים.

אמר אברהם: לא מהימנא לך! אינני מאמין לך שאין שום עוברי דרכים בחוץ. (112)

ג. בשכר "יוקח נא מעט מים", זכו לבארה של מרים [והוא ממש כמו הדרשה של רב יהודה אמר רב, שזכו ל"והכית בצור ויצאו ממנו מים", שהוא הבאר של מרים]. (110)

"יוקח נא מעט מים ורחצו רגליכם" —

אמר רבי ינאי ברבי ישמעאל: אמרו לו המלאכים לאברהם: וכי בערביים חשדתנו שאנו ערבים, שהם משתחווים לאבק רגליהם, שלכן אמרת לנו לרחוץ רגלינו? (111)

כבר יצא ממנו ישמעאל! הרי ממך יצא ישמעאל, שרגיל לעשות כן, ומדוע אתה חושד בנו?

"וירא אליו ה' באלוני ממרא והוא יושב פתח האוהל כחום היום" —

מאי "כחום היום"?

וגם רמזו לו שאתה תעשה מה שדיברת אבל אנחנו איננו צריכים לעשות מה שביקשת מאתנו "ורחצו רגליכם" כי איננו עובדים לאבק שברגלינו.

ועוד כתב שמה שלא דנו אותו לכף זכות שרצה שירחצו רגליהם בשביל תענוג משום שבאו מהדרך. כי ראו שלקחת המים שהוא דבר קל לא עשה בעצמו אלא הטיל על אחרים ואילו לקחת פת לחם שהוא קשה יותר להכינו עשה בעצמו, משמע שהמים לא באו בשביל הנאתם אלא כדי להסיר מהם את העבודה זרה.

והריף בעין יעקב מפרש "כן תעשה כאשר דברת" שאמרו לאברהם שתזהיר את ישמעאל בנך על מה שדברת וחשדת בנו.

112. אף על גב שאליעזר היה צדיק וחכם ומדלה ומשקה מתורת רבו לאחרים מכל מקום חשדו אברהם שהוא מתכוין לטובתו שלא יטרח

המן מהקדוש ברוך הוא בעצמו ולא על ידי שליח?

110. ומה שלא זכו כלום בשכר הפת והבשר שהאכילם, משום שזה הדרך להאכיל אורחים פת ובשר אבל שלשה דברים הללו עשה לפנים משורת המנהג. תורת חיים.

111. כתב מהרש"א: לא הוזכר בכתוב שהמלאכים אמרו לו כך אלא הוא נלמד מכך שלקה אברהם שיצא ממנו ישמעאל שזרעו הערביים עובדים בזה. ועל כרחך משום שחשד בהם שהחושד בכשרים לוקה בגופו.

ובכן יהודיע כתב שדייקו מלשון הכתוב "כן תעשה כאשר דברת" שרק מה שאמרת שתעשה בעצמך דהיינו "ואקחה פת לחם" אותה תעשה ולא מה שהטלת על אחרים לעשות דהיינו "יוקח נא מעט מים" כי איננו ערביים כפי שחשדת בנו.

היינו דאמרי תמו, בארץ ישראל אומרים: לית הימנותא בעבדי, אין אימון בעבדים.

נפק איהי, יצא אברהם בעצמו לראות אם יש עוברי דרכים.

חזייה להקדוש ברוך הוא, דקאי אכבא. וראה את הקדוש ברוך הוא עומד בפתח.

היינו דכתיב, שאמר אברהם להקדוש ברוך הוא "אל נא תעבור מעל עבדך".

כיון דחזא דקא אפר ושרי, כשראה הקדוש ברוך הוא את אברהם שהוא קושר ומתיר את התחבושת שעל המילה ומתיישר, אמר: לאו אורח ארעא למיקם הכא! אין זה מן הראוי לשהות כאן בשעה כזאת.

ולכן ביקשו אברהם שלא יעבור מלפניו. (113)

היינו דכתיב, "וישא עיניו וירא, והנה שלשה אנשים נצבים עליו. וירא, וירין לקראתם".

ולכאורה תקשי, שבתחילה נאמר שהיו נצבים עליו, ומשמע שעמדו לידו, ואילו לאחר מכן נאמר שהוא רץ לקראתם?

אלא, מעיקרא, אתו קמו עליה. בתחילה הם באמת עמדו לידו. כי חזיוהו דהוה ליה צערא, כשראו שהוא שרוי בצער מיסוריו, אמרו: לאו אורח ארעא למיקם הכא, והלכו מלפניו עד שהיה צריך לרוץ לקראתם. (114)

מאן נינהו מי הם אותם שלשה אנשים שבאו אל אברהם?

מיכאל וגבריאל ורפאל. (115)

א. מיכאל, שבא לבשר את שרה שתוליד בן.

ב. רפאל, שבא לרפא את אברהם.

ג. גבריאל אזל למהפכיה לסדום. הוא הלך משם להפוך את סדום.

והוינן בה: והא כתיב "ויבאו שני המלאכים סדומה בערב", משמע ששני מלאכים הגיעו לסדום להפוך אותה ולא רק גבריאל לבדו?

ומשנינן: דאזל מיכאל בהדיה, לשזביה ללוט. מיכאל המלאך התלווה לגבריאל, כדי להציל את לוט, אך הוא לא היה שליח להפוך את סדום. (116)

באורחים כשהוא חולה. בן יהוידע.

113. במסכת שבת [קכז א] מפרשת הגמרא באופן אחר שאברהם אמר להקדוש ברוך הוא שימתין עד שיצא לקראת האורחים ויכניסם לביתו. ודורשת מכאן שגדולה הכנסת אורחים יותר מקבלת פני השכינה. תוס' ד"ה חזייה.

114. ולפי זה אין לפרש "לקראתם" כפשוטו, שהרי רץ אחריהם. אלא פירושו כמו לקרא אותם, שרץ אחריהם להחזירם. מהרש"א.

115. כאן מנה אותם לפי סדר מעלתם, ולקמן

מנה אותם לפי סדר שליחותם שמיכאל ורפאל היה שליחותם בו ביום וגבריאל היה שליחותו רק למחר להפוך את סדום.

וכל אחד היה שליחותו לפי בחינתו שמיכאל שר המים לכן בא לבשר על הריון שרה שיהיה מן הזרע שהוא מים. ורפאל ממונה על הרפואה כמפורש בשמו. וגבריאל הוא שר הגבורה והאש לכן נשלח להפוך את סדום בגפרית ואש. בן יהוידע.

116. הקשו תוס': הרי המדרש אומר שאין מלאך

דיקא נמי, מהפסוק משמע, שרק מלאך אחד הפך את סדום.

דכתיב "ויהפוך את הערים האל" בלשון יחיד. ולא כתיב "ויהפכו" בלשון רבים.

שמע מינה! (117)

והוינן בה: מאי שנא לגבי אברהם, דכתיב שהמלאכים אמרו לו "כן תעשה כאשר דברת". ומאי שנא לגבי לוט, דכתיב "ויפצר בם מאד", שלא נענו לו המלאכים מיד?

ומשנינן: אמר רבי אלעזר: מכאן שמסרבין לקטן, ואין מסרבין לגדול!

והוינן בה: כתיב "ואקחה פת לחם", משמע שהציע להם רק לחם,

וכתיב לאחר מכן "ואל הבקר רץ אברהם", שנתן להם גם בקר?

אמר רבי אלעזר: מכאן, שצדיקים אומרים מעט ועושים הרבה. (118)

ואילו הרשעים אומרים הרבה, ואפילו מעט אינם עושים.

מנלן? מעפרון!

מעיקרא כתיב, אצל עפרון, שאמר לאברהם "ארץ ארבע מאות שקל כסף ביני ובינך מה היא", שלא רצה ליטול ממנו כסף כלל עבור המערה.

ולבסוף כתיב "וישמע אברהם אל עפרון, וישקל אברהם לעפרון את הכסף אשר דבר באזני בני חת, ארבע מאות שקל כסף עובר לפורח", ולא שקיל מיניה אלא קנטרי. שלא הסכים עפרון לקבל אלא שקלים גדולים, שמשקלם רב, כמשמעות "עובר לסוחר", שקלים שמקבלים אותם בכל מקום בתור שקלים, דאיכא דוכתי דקרי ליה לתיקלא "קנטירא", והרי יש מקומות שהשקלים שם גדולים.

שהלך אתו עד צוער. תוס' ד"ה ההוא.

117. קשה שהרי כתוב "כי משחיתים אנחנו את המקום הזה" בלשון רבים?

ויש לומר שכיון שהשחתת סדום היתה תלויה בהצלת לוט כמו שכתוב "כי לא אוכל לעשות דבר עד בואך שמה" לכן חלה ההשחתה גם במיכאל שבא להציל את לוט ולעולם ההפיכה עצמה היתה רק על ידי גבריאל. מהרש"א.

118. הטעם מפני שלפעמים ימנע האורח מלהכנס כדי לא להטריח את בעל הבית. לכן הם אומרים שיטרחו רק מעט. מהרש"א.

אחד עושה שתי שליחויות ואיך עשה מיכאל שתי שליחויות?

ותירצו שרק במקום אחד אין עושה שתי שליחויות אבל כאן היו שתי מקומות שהשליחות השניה התחילה רק כשהלך לסדום.

ועוד הביאו מהמדרש שחולק על הגמרא שלנו שרפאל הציל את אח לוט ולא מיכאל. ולפי זה ניחא שאף על פי שהוא גם ריפא את אברהם לא נחשב כשתי שליחויות שהרי הצלה ורפואה ענין אחד הם.

ועוד הקשו שמשלשון הכתוב משמע ששני מלאכים הצילו את לוט שנאמר "ויחזיקו האנשים בידו ויוציאוהו ויניחוהו מחוץ לעיר"? ותירצו שעיקר ההצלה היה על ידי מיכאל